

ITALIJA - Obveza župana Padove Sergia Giordanija in občinskega sveta

Nekdanje fašistično taborišče Chiesanuova ne sme v pozabo

Internirancem je pomagal pater Placido Cortese, za katerega teče postopek beatifikacije

PADOVA – Nekdanje fašistično taborišče v Chiesanuovi v predmestju Padove, ki je znano po tem, da je tam deloval minoritski redovnik Placido Cortese, ne sme v pozabo in mora postati kraj spomina. Za to se je v začetku letošnjega januarja soglasno obvezal padovski občinski svet, levosredinski župan Sergio Giordani pa je po nedavni ponovni izvolitvi obljubil uresničitev načrta na območju nekdanje vojašnice Mario Romagnoli, kamor je fašistični režim deportiral Slovence in Hrvate.

Okvirni načrt predvideva obnovo vsaj ene stavbe nekdanje vojašnice (vojska jo je dokončno zapustila leta 2009), v kateri bi hranili dokumentacijo taborišča ter osvetlili vlogo patra Corteseja. Na poslopje bi vklesali spominsko ploščo, obnovili bi tudi vsaj del zidu nekdanjega taborišča in notranjo veliko zeleno površino poimenovali po internirancih. Pobudniki za ohranitev spomina hočejo, da bi nekdanja vojašnica, ki je danes zapuščena in se nahaja v zelo slabem stanju, postala kraj družjenja ter kulturnih in drugih prireditvev, zato so razvojni projekt med prvimi podprli lokalni akterji.

Leonardo Barattin iz združenja Viaggiare i Balcani (Potovanja po Balkanu), eden od predlagateljev načrta, je za Primorski dnevnik izrazil pričakovanje, da bo občinska uprava iz Padove res spoštovala in uresničila svoje obveze. »Ponovna izvolitev župana Giordanija predstavlja jamstvo, da se bo to res zgodilo«, je prepričan Barattin, ki mu je pri osvetlitvi lika patra Corteseja veliko pomagal tržaški novinar Ivo Jevnikar.

NOČEJO ŽALOSTNE ZGODBE VISCA

V Padovi nočejo, da bi se ponovila žalostna zgodba nekdanjega taborišča v furlanskem Visu, ki klavarno propada in kjer je – ob brez-

Vhod v nekdanjo vojašnico Romagnoli, kjer je bilo fašistično taborišče

VIAGGIARE I BALCANI

briznosti lokalnih in deželnih oblasti, a tudi države – vse prepuščeno vztrajnosti profesorja Ferruccia Tassina ter njegovega kulturnega združenja Terre sul confine (Kraji na meji).

Pobuda v Padovi, kjer se je predstavitev novinarske konference udeležil tudi župan Giordani, je sad sodelovanja in skupnih naporov tamkajšnje župnije in področnega rajonskega sveta, veliko delo pa so ob podpori škofije opravili minoritski patri. Med podpisniki prošnje, ki so jo naslovili na občinsko upravo, je tudi priljubljeni in zelo razširjeni večjezični verski list *Messaggero di S. Antonio*.

Cortese je bil v obdobju 1937–1943 njegov urednik, v tistem času se je naklada lista povzpela na kar 800 tisoč izvodov. Zanimanje za spominsko ovrednotenje dela nekdanjega taborišča Chiesanuova (vojašnica Romagnoli se je raztezala na površini 156 tisoč kvadratnih metrov) kaže tudi znanstveno središče za odporniško gibanje in sodobno zgodovino Univerze v Padovi, ki ga vodi zgodovinar Filippo Focardi.

POMEMBNA VLOGA PATRA CORTESEJA

Taborišče Chiesanuova je bilo sestavni del politike ustrahovanja in terorja, ki jo je fašistična diktatura izvajala nad Slovenci in Hrvati. Odprli so ga avgusta 1942 in je delovalo vse do kapitulacije Italije 8. septembra 1943, v njem so bili zaprti moški, v glavnem iz Slovenije, a tudi iz Hrvaške. Ker so oblasti pogosto premeščale internirance (predvsem iz Visca in Gonarsa ter bližnjega Moniga) se jih je v taborišču v nekaj več kot enem letu letu zvrstilo približno deset tisoč.

Po uradnih podatkih je bilo v Chiesanuovi naenkrat zaprtih od 1.500 do 3.400 internirancev. Življenjske razmere, če jih tako lahko sploh imenujemo, so bile sicer manj slabe kot na Rabu ali v Gonarsu, saj so interniranci prebivali v zidanih stavbah, ne pa pod šotori ali v barakah. Smrt je kosila zlasti med bolniki, ki so jih tja prepeljali predvsem z Raba. Uradni viri govorijo o 71 mrtvih internirancih.

Pater Placido Cortese, za katerega teče postopek beatifikacije, se je rodil na Cresu 7. marca leta 1907, bil je minorit in je zelo pomagal internirancem v Chiesanuovi, kot tudi številnim Judom in ubežnim zavezniki vojakom ter drugim antifašističnim preganjanjem. Obenem je bil član obveščevalne mreže jugoslovanske kraljeve vojske, ki je pod vodstvom Vladimirja Vauhnik in Anteja Aniča zbirala informacije za zahodne zaveznike.

V začetku oktobra 1944 so Corteseja nacisti z zvijačo aretirali v Padovi in ga prepeljali v Trst, kjer so ga na Trgu Oberdan, v kletnih prostorih sedeža politične policije Gestapo in poveljstva SS, zasliševali in mučili, vendar okupatorjem ni nič povedal. Za posledicami mučenja je tam 15. novembra 1944 umrl, njegove posmrtno ostanke pa so najverjetneje sežgali v Rižarni. V Padovi so mu postavili spominsko obeležje in spotikavec, na Corteseja in na trpljenje internirancev pa bo sedaj spominjala tudi nekdanja vojašnica Romagnoli.

Sandor Tence

Župan Sergio Giordani (levo) na predstavitvi načrta za nekdanje taborišče

OBČINA PADOVA

AVSTRIJA - Alpsko-jadranska univerza v Celovcu

Ukinitev študija slovenistike »nelogična in protiustavna«

CELOVEC – Narodni svet koroških Slovencev (NSKS) ostro nasprotuje načrtom Alpsko-jadranske univerze v Celovcu o ukinitvi magistrskega študija slavistike, saj tak korak ni bil vnaprej dogovorjen z narodno skupnostjo, so včeraj sporočili iz NSKS, ene od krovnih organizacij slovenske avtohtone narodne skupnosti na avstrijskem Koroškem.

Kot je razvidno iz dopisa Alpsko-jadranske univerze v Celovcu, namenjenega študentom slavistike, naj bi se možnost vpisa v magistrski program ukinita že letos jeseni, zadnji vpis pa naj bi bil možen le še do 11. julija, so zapisali pri NSKS. Dodajajo, da bi ta odločitev imela usodne posledice za slovensko narodno skupnost na Koroškem. Opozorili so, da je ukinitev mož-

nosti študija slovenščine nerazumljiva in neodgovorna, saj bi bili pripadniki slovenske narodne skupnosti posledično prisiljeni, da se odselijo v mesta, kjer je ponudba študijskih programov boljša, denimo Gradec ali Dunaj.

»Koroški Slovenci moramo imeti možnost izobraževanja v materinščini. Dežela Koroška s svojo univerzo v Celovcu bi s tem izgubila kvaliteto ponudbo študija slovenščine v Celovcu v času, ko je potreba po učenju jezika narodne skupnosti od jasli do univerze največja,« so še dodali. Poudarili so tudi, da je ukinitev v nasprotju z 8. členom avstrijske zvezne ustave, ki prepoveduje poslabšanje položaja slovenske narodne skupnosti. »Da se ukinja ponudba magistrskega študija leta 2022, je nelogično, proti trendu časa in jasno proti

Alpsko-jadranska univerza v Celovcu AAU.AT

interesom narodne skupnosti,« so zapisali. »Če se celovška univerza želi tudi vnaprej imenovati 'Alpsko-jadranska', naj magistrski študij ohrani. Če ne, pa naj črta dodatek 'Alpsko-jadranska' iz svojega imena in se imenuje Alpska univerza. Vse to je še en dodaten dokaz, kaj se dogaja na Koroškem,« v zaključku navaja sporočilo NSKS.

AVSTRIJA - Dvojezične table

Po pol stoletja jih ponekod še vedno ni

Mladi zahtevajo postavitev dvojezičnih tabel

ARHIV

CELOVEC – Pol stoletja je včeraj minilo od sprejema avstrijskega zakona o postavitvi prvih dvojezičnih krajevnih napisov na avstrijskem Koroškem za območja s slovenskim in narodnostno mešanim prebivalstvom. Zaradi ostrega nasprotovanja nemških nacionalistov zakon ni bil uresničen, tako da je šele kompromis leta 2011 omogočil postavitev večjega števila napisov.

Koroški Slovenci so od avstrijske vlade vse od sklenitve avstrijske državne pogodbe (ADP) leta 1955 zahtevali izvršitev njenega 7. člena. ADP je temeljen mednarodnopravni instrument zaščite slovenske manjšine v Avstriji, saj določa obveznosti države do nje in med drugim predvideva postavitev dvojezičnih krajevnih napisov v krajih z narodnostno mešanim prebivalstvom, ne določa pa natančnejših kriterijev za postavitev. V skladu s tem členom je 6. julija 1972 avstrijski parlament sprejel zakon o postavitvi dvojezičnih krajevnih napisov na avstrijskem Koroškem.

Predvideval je dvojezične krajevne napise za 205 krajev, kjer so po ljudskem šteju iz leta 1961 Slovenci predstavljali vsaj petino prebivalstva. Napise so nato še istega leta postavili v noči na 22. september. Dan kasneje pa so se začele mazaške akcije in podiranje tabel, ki je bilo občasno množično, prihajalo je do nemirov in groženj z bombami, poškodovani ali uničeni so bili tudi partizanski spomeniki. Vsi ponovno postavljeni krajevni napisi so bili demontirani večinoma že naslednjo noč.

Do 10. oktobra 1972 so tako odstranili vse dvojezične krajevne napise, vlada pa je nato zakon umaknila. Prvič v zgodovini avstrijske druge republike se je zgodilo, da zaradi pritiska javnosti, protestov in nemirov kakega zakona ni bilo mogoče implementirati. Čeprav domnevni organizatorji niso znani, je bilo dogajanje izraz nacionalizma dela nemško govoreče večine na Koroškem v 70. letih. Bilo je tudi posledica vzpodbujanja vzdušja strahu pred morebitno jugoslovansko aneksijo južne Koroške in razumevanja tabel kot nekaj popolnoma »slovenskega« in tujega.

Po vrsti dogovorov, poskusov določitve kriterijev in ustavnih presoah, so šele 26. aprila 2011 predstavniki avstrijske vlade, deželne vlade avstrijske Koroške in treh organizacij koroških Slovencev v Celovcu v memorandumu ob drugih ukrepih dosegli tudi kompromisni dogovor o postavitvi dvojezičnih krajevnih napisov v 164 krajih. Avstrijski parlament je nato 6. julija 2011 na ustavni ravni sprejel novi zakon o narodnih skupnostih, ki je uzakonil ta celovški memorandum. Dogovor spremlja tudi odprtozna klavzula, ki občinskim svetom omogoča samostojno odločanje o dodatnih dvojezičnih krajevnih napisih, ki so jih doslej uporabili v 19 krajih.

Vodilni predstavnik pobude Slovenski konsenz za ustavne pravice (Skup), odvetnik Rudi Vouk je za STA ocenil, da je bil zakon o dvojezičnih krajevnih napisih iz leta 1972 za slovensko narodno skupnost na Koroškem »izrednega pomena, ker je s tem pravzaprav prvič po letu 1955 prišlo v avstrijsko politično zavest, da imamo državno pogodbo, ki predvideva pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji in ki ni uresničena.«

Primerjati zakon iz leta 1972 z dogovorom iz leta 2011 pa je po njegovi oceni težko. Če bi ju primerjali samo po številkah, je bil zakon iz leta 1972 boljši. Za postavitev dvojezičnih napisov je namreč predvideval 205 krajev, leta 2011 pa so jih predvideli samo 163. Leta 2011 bi moralo biti več krajev zaradi nižjega odstotka, ki so ga zahtevali, dejansko pa jih je bilo bistveno manj, kar po Vouku kaže, kako je medtem napredovala asimilacija.

Razlikuje se tudi »kakovost« krajev. Leta 2011 so bili upoštevani tudi nekateri večji in s tem pomembnejši kraji, ki jih leta 1972 ni bilo na seznamu, npr. Pliberk in Železna Kapla, torej tudi nekateri kraji z več kot 1000 prebivalci. Leta 1972 pa je bilo na seznamu 73 krajev, ki danes nimajo dvojezičnih napisov, tako da se seznam 2011 bistveno razlikuje.

Na avstrijskem Koroškem je tako sedaj 182 krajev z dvojezičnimi krajevnimi napisi. Vouk je opozoril, da 75 krajev, ki so že bili zakonsko ali z odločbo ustavnega sodišča določeni za dvojezične napise, jih še danes nima. Spomnil je, da se je ob stoletnici koroškega plebiscita avstrijski predsednik Alexander van der Bellen opravičil zaradi prepočasnega uresničevanja ustavno-pravno zajamčenih pravic. »Opravičilu morajo slediti dejanja, kot prvi korak bi morali spet postaviti vsaj tiste dvojezične table, ki so že bile predvidene oz. odrejene,« je ocenil Rudi Vouk.

Vesna Rojko / STA